

מעקב פסיקה

ת"צ (י-ם) 15544-05-18 אמיר וייטמן נ' הסתדרות העובדים הכללית החדשה; ערכאה: בית המשפט המחוזי בירושלים, מפי השופטת גילה כנפי שטייניץ:

בית המשפט המחוזי בירושלים, מפי השופטת גילת כנפי-שטייניץ, דחה על הסף בקשה לאישור תובענה ייצוגית שהגיש "פורם קהלת" נגד הסתדרות העובדים¹. עניינה של הבקשה לאישור בטענה כי המשיבה אשר היא אגודה עותמאנית, והינה מאוגדת על פי החוק העותמאני על האגודות², גובה מן חבריה דמי חבר העולים על דמי החבר המרביים שאגודה עותמאנית רשאית לגבות לפי ס'8(א) לחוק האגודות. עוד נטען בבקשת האישור כי דמי הטיפול הנגבים מעובדים שאינם חבריה נעשית בהעדר הסמכה מפורשת בחוק.

המשיבה הגישה בקשה לסילוק בקשת האישור על הסף בטענה להעדר סמכות עניינית של ביהמ"ש לדון בתובענה, מאחר שהתובענה מצויה בסמכותו הייחודית של בית הדין לעבודה. עוד טענה המשיבה בבקשתה לסילוק על הסף כי תובענה של עובד כנגד ארגון עובדים אינה מנויה בתוספת השניה לחוק תובענות ייצוגיות התשס"ו-2006 (להלן: "חוק תובענות ייצוגיות") וכן נטען כי פרט 1 לתוספת השניה לא חל מאחר שלא מתקיימים בין המבקשים והמשיבה יחסי "עוסק לקוח" כהגדרתם בחוק הגנת הצרכן, תשמ"א-1981.

בטרם דן בטענות הצדדים, הדגיש בית המשפט כי הכלל הקיים הוא שיש לברר טענות סף נגד בקשה לאישור תובענה ייצוגית בגדר הדיון בבקשה לאישור עצמה, וכי אין לערוך דיון נפרד בבקשה לסילוק על הסף. הטעם לכך הוא שהדיון בבקשה לאישור תובענה כייצוגית הוא הליך מקדמי ופיצולו לתתי הליכים עלול להוביל לסרבול ההליך. יחד עם זאת, בית המשפט מכיר בהלכה הקיימת כי ישנם חריגים לכלל זה, ומביא את האמור ב"עניין קוסט פורר"³ לפיו ניתן לדון בבקשה לסילוק על הסף במקרים כגון המקרה דנן בהם נטען כי התובענה איננה מסוג העניינים המנויים בתוספת השנייה לחוק או כי ביהמ"ש נעדר סמכות עניינית לדון בתובענה.

ביהמ"ש דחה את טענת המשיבה בדבר העדר סמכותו העניינית לדון בתובענה. יודגש, כי לקביעה זו של ביהמ"ש עשויה להיות נפקות על האפשרות להגיש בקשות לאישור תובענות ייצוגיות כנגד ארגון עובדים כפי שיפורט להלן. לפי ס' 24(א)(4) לחוק בית הדין לעבודה, לבית הדין תהא סמכות ייחודית לדון ב"תובענות שבין עובד לארגון עובדים הקשורות בחברות או בתחום פעילותו של הארגון בענייני עבודה"⁴. מספר פסקי דין בתחום התובענות הייצוגיות פירשו את הסעיף בצורה מרחיבה כעוסק בכל תביעה של עובד כלפי ארגון⁵. פרשנות זו של בתי הדין לעבודה כפי שניתן לראות בעניין גרוס, הובילה את בתי הדין לעבודה לדחות בקשות לאישור הואיל ועילת תביעה בין עובד לארגון עובדים הוחרגה מחוק תובענות ייצוגיות. היות ועילות

¹ ראוי לציין כי נפתח תיק בביהמ"ש העליון ע"י המבקש, ע"א 4023/19 אמיר וייטמן נ' הסתדרות העובדים הכללית החדשה. טרם נמסרו כתבי טענות בתיק זה.

² החוק העותמאני על האגודות, 1909 (להלן: "חוק האגודות").

³ רע"א 5154/08 קוסט פורר גבאי את קסירר ר"ח נ' עובדיה קדמי (פורסם בנבו, 02.04.2009) (להלן: "עניין קוסט פורר") שם הגישה המבקשת בקשת רשות ערעור לבית המשפט בשל דחייתו את בקשתה לדחייה על הסף של התובענה. נקבע כי במקרים בהם הוגשה בקשה לאישור אשר למעשה הינה בקשת סרק, או במקרים בהם מגיש הבקשה מנוע מלהגישה או כאשר ברור כי אין עילת תביעה כנגד הנתבעים, רשאי ביהמ"ש לדון בבקשת הסילוק על הסף. יש לציין כי רשימה זו אינה רשימה סגורה וביהמ"ש רשאי לקבל נימוקים נוספים לדון בבקשת סילוק על הסף טרם הדיון בבקשת אישור התובענה אשר הינה כאמור גם כן הליך מקדמי.

⁴ ס' 24(א)(4) לחוק בית הדין לעבודה, תשכ"ט-1969.

⁵ ת"צ (אזורי ת"א) 4192-03-12 שלי גרוס - הסתדרות העובדים הכללית החדשה (פורסם בנבו, 04.05.2016) (להלן: "עניין גרוס"), שם דחה בית המשפט בקשה לאישור תובענה ייצוגית בטענה לגביית דמי חבר מגמלאים שלא כדין על ידי ההסתדרות. לפי פסיקה זו של בית הדין לעבודה ניתן לראות כי בית הדין התייחס לתביעה כנמצאת בסמכותו הייחודית. ראוי לציין דיון בגלגול קודם של עניין גרוס בת"צ (אזורי ת"א) 4192-03-12 שלי גרוס נ' הסתדרות העובדים הכללית החדשה (פורסם בנבו, 12.11.2012) שם קבעה הש"י מיכל נד"ב כי על אף האמור בהלכת מואב (ראה לעיל) היות ועניינה של התובענה בסכומים אשר גובה המשיבה מעובדים אשר אינם חבריה, התובענה עוסקת בעצם ה"חברות בארגון" ולכן התובענה נמצאת בסמכותו הייחודית של בית הדין לעבודה.

הנמצאות בסמכות הבלעדית של בית הדין לעבודה מפורטות בפריט 10 לתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות, בקשה תוגש רק לפי סעיפים [24 \(א\) \(1\)](#), [\(א1\)](#) או [\(3\) לחוק בית הדין לעבודה](#) (אליהם מפנה פרט 10 לתוספת השנייה). בית הדין קבע כי ההחלטה של סעיף 24(א) [\(4\) לחוק בית הדין לעבודה](#) (העוסק בתביעה בין עובד לארגון מייצג) מפרט 10 לתוספת שנייה, מראה כי המחוקק גילה דעתו כי לא התכוון לכלול במסגרת חוק תובענות ייצוגיות עילת תביעה בין עובד לארגון עובדים.⁶ בפסק דינו מעניק בית המשפט פרשנות מצמצמת לסעיף 24(א) [\(4\) לחוק](#) בתי הדין לעבודה בהתאם להלכת מואב,⁷ לפיה יש לפרש באופן מצמצם את הביטוי "הקשורות בחברות" האמור בחוק, כך שלבית הדין לעבודה תהא סמכות ייחודית רק בתובענות בהן ניצבת שאלה בדיון אודות חברות או אי חברותו של העובד בארגון ולא בכל דבר הקשור בחברותו או נובע ממנה. לפי פרשנות זו של ס' 24(א) [\(4\) לחוק](#) בתי הדין לעבודה, כבר לא ניתן לומר כי המחוקק ביקש לא לכלול תובענות ייצוגיות בין עובד לארגון, אלא רק תובענות ייצוגיות העוסקות בעניין חברותו של העובד בארגון. ניתן לומר כי בכך למעשה בית המשפט בפסק דינו הסיר את החסם מפני הגשת תובענות ייצוגיות כנגד ארגון עובדים כפי שהיה קיים בפרקטיקה עד כה.

בית המשפט ממשיך בבחינת העילה אשר מכוחה ניתן להגיש את התביעה בהתאם לחוק.⁸ המבקשים הגישו את בקשת האישור לפי פרט 1 לתוספת השנייה העוסק בתביעות נגד עוסק, כפי שהוא מוגדר בחוק להגנת הצרכן, בעניין שבין עוסק ללקוח.⁹ נטען, כי יש לראות בהסתדרות "עוסק" מאחר שהחלק הארי של פעילותה הוא מתן שירותים לחבריה ולעובדים האחרים במקום העבודה. בתוך כך, ציינו המבקשים כי ההסתדרות מספקת להם שירות בהשגת תנאי עבודה טובים יותר וכן מספקת הגנה מקצועית וארגונית ואף שירותים נוספים הכוללים ייעוץ של מזכיר האיגוד המקצועי, ייעוץ משפטי וכיוצא בזה. כמו כן, נטען כי את הגדרת "עוסק" יש לקרוא באופן מרחיב הכולל כל פעילות הנכנסת תחת הרציונלים של חוק הגנת הצרכן, שעניינם בהגנת הצרכן מול עוסק הנהנה מיתרון כלכלי ומקצועי.

ביהמ"ש דחה את טענת המבקשים בקבעו כי בכל הקשור לגביית דמי חבר או דמי טיפול לא פועלת ההסתדרות כ"עוסק" ב"קשר לעניין שבינו לבין לקוח". הודגש כי בקשת האישור עוסקת בליבת תפקידה של ההסתדרות כארגון עובדים – ניהול מו"מ קיבוצי עם המעביד במטרה לכרות הסכם קיבוצי שיקבע את תנאי העבודה של חברי הארגון או של כלל העובדים במקום העבודה או בענף – ולא בשירותים הנלווים הניתנים על ידה (כמו ייעוץ משפטי וכד'). על יחסים אלה שבין ארגון עובדים לחבריו קבעו בתי המשפט זה מכבר כי אין מדובר ביחסי עוסק לקוח ואף לא ביחסים הנושאים אופי צרכני. בהלימה לכך, קבע ביהמ"ש כי לא ניתן לראות בגביית דמי חבר או דמי טיפול, אשר אינם נקבעים באופן פרטני מול כל עובד, פעילות עסקית או מסחרית המבוצעת על ידי ההסתדרות המאפשרת לראותה כ"עוסק", וכן כי לא מדובר בעסקה הנערכת בין העובד להסתדרות הנושאת אופי צרכני. עוד קבע ביהמ"ש כי במקרה דנן אף לא מתקיים הרציונל העומד בבסיסו של חוק הגנת הצרכן – צמצום פערי הכוחות בין העוסק ללקוח, שכן השירות הניתן על ידי ההסתדרות הוא ייצוג האינטרסים של העובדים עצמם, במטרה דווקא להתגבר על חולשת העובד היחיד ועל פערי הכוחות והמידע הקיימים בינו לבין מעסיקו. בכך, קבע בית המשפט כי עניינה של התובענה לא בא בגדרו של פרט 1 לתוספת השנייה לחוק והורה על סילוק הבקשה.

⁶ שם, פסי' 35-38.

⁷ ע"א 64/72 ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל נ' ד"ר בועז מואב, ו-12 אח', כז(1) (1973).

⁸ ס' 3 (א) לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006.

⁹ על פי סעיף 2 לחוק הגנת הצרכן, עוסק הינו מי ש"מוכר נכס או נותן שירות דרך עיסוק".

בהקשר הזה, נראה כי פסק הדין ממשיך את המגמה בפסיקה אשר מחריגה את ארגוני העובדים וחבריהם מיחסי עוסק ולקוח.¹⁰ כך, בעניין שטרית בית הדין לעבודה פסק כי לפי ההלכה המקובלת יחסי ארגון עובדים עם חבריו אינם יחסים צרכניים ועל כן לא נמצאה עילה שמכוחה ניתן להגיש בקשה לאישור תובענה כנגד המשיבה ואישר את סילוקה על הסף של בקשת האישור. ראוי להביא מפסק דין דן את דברי השופטת בסוף פסק הדין כי לא רק שלא נכון לסווג את אופי יחסי עובד וארגון עובדים כאופי צרכני, אלא סיווגם ככזה אינו תואם את מטרת חוק הגנת הצרכן – צמצום פערי הכוחות בין העוסק ללקוח, המתיישבים לדברי ביהמ"ש בעניין פרחן באשר למטרתו של חוק הגנת הצרכן.¹¹ שם נקבע כי מטרת חוק הגנת הצרכן למנוע מן העוסק לנצל את מעמדו הכלכלי העדיף בכדי להתעשר שלא כדין על חשבון הצרכן, וכן לתת כלים לצרכן לממש את זכויותיו. לאור הסבר זה ניתן לומר, כי בעת התקשרות עם ארגון שמטרתו לשאת ולתת כדי להגן על זכויות העובדים אין צורך במתן הגנה נוספת לעובדים.

¹⁰ ת"צ (אזורי ת"א) 8092-07-15 יעקב שיטרית - אגד-וועד עובדים (וועד עובדי אגד) (פורסם בנבו, 13.08.2017) עניינה של הבקשה בניכוי כספים של העובדים המועברים למשיבה 1, הארגון היציג של עובדי אגד.

¹¹ ב"ש"א (מחוזי ת"א) 24655/06 דניאל פרחן נ' מולטילוק בע"מ (פורסם בנבו, 09.02.2009) (להלן: "עניין פרחן"), שם אישר בית המשפט את בקשת האישור שהגיש המבקש מכוח עילת הטעיה במכירת מנעול שניתן היה להבין מפרסומי החברה כפי שאלה הוצגו לציבור כי המנעול הנמכר על ידם אינו ניתן לשכפול כלל. בית המשפט קבע כי בתביעה המוגשת מעילת הטעיה אין צורך בהוכחת הטעיה כלפי כל לקוח בנפרד ולכן אישר את בקשת האישור התובענה.